

## เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. 2564. การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564-2569. 90 หน้า
- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. 2564. ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564-2569. กรุงเทพฯ: กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. 90 หน้า.
- ก่องกานดา ชยามฤต ราชันย์ ภูมา และนันท์นภัส ภัทรหิรัญไตรสิน. 2557. ทะเบียนรายชื่อพืชในประเทศไทย เล่มที่ 1. สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ. 238 หน้า.
- เกรียงไกร เพาะเจริญ จารุณี ภิลุมวงศ์ อัปสรวิทย์ประภารัตน์ พัชราวดี พรรณเนตร. 2551. พืชอาหารและสมุนไพรท้องถิ่นบนพื้นที่สูง ชุดที่ 1 บ้านปางมะโอ. สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน). 190 หน้า.
- เกษม จันทรแก้ว และ สามัคคี บุญยะวัฒน์ 2538. เอกสารประกอบการสอน วิชาการจัดการทรัพยากรป่าไม้. คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ : กรุงเทพฯ
- ขวัญณา สุขคร. 2557. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดทำฝายชะลอน้ำ กรณีตัวอย่าง ชุมชนบ้านกั่วท่ากลางท่าใต้ ต.บ้านกั่ว อ.แม่ทะ จ.ลำปาง. วารสารวิจัย มสธ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 255-267.
- ขวัญสุวรรณ รางแดง วิกร ตันทวุฒ จุฬาวัดนะ. 2563. การถอดบทเรียนชุมชนเข้มแข็งตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาชุมชนบ้านมั่นคงสวนพลู. วารสารรัชต์ภาคย์. 114-124.
- จันทรเพ็ญ ตั้งจิตรเจริญกุล. 2553. สารออกฤทธิ์ทางชีวภาพจากต้นมะแขว่น *Zanthoxylum limonella* Alston. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาเทคโนโลยีชีวภาพ คณะวิทยาศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 178 หน้า.
- จารุณี ภิลุมวงศ์ กมลทิพย์ เรารัตน์ พันธุ์ทิพย์ นนทรีย์ อานนท์ เทิดไพรพนาวัลย์ และนิชปวีรัชชา ภัตตรจันทร. 2563. รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัยการอนุรักษ์และฟื้นฟูพืชท้องถิ่นเพื่อการใช้ประโยชน์ของชุมชนบนพื้นที่สูง สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
- จารุณี ภิลุมวงศ์ กมลทิพย์ เรารัตน์ และนิชปวีรัชชา ภัตตรจันทร. 2564. น้อยหน้าเครือ จากผลไม้ป่าสู่ยาสมุนไพรและสารเสริมภูมิคุ้มกันร่างกาย. วารสารเคหการเกษตร. หน้า129-131.
- จารุณี ภิลุมวงศ์ และกมลทิพย์ เรารัตน์. 2562. องค์ความรู้เพื่อการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน ภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์พืชท้องถิ่นมะเขาควย. สืบค้น 7 ตุลาคม 2565, จาก <https://hkm.hrdi.or.th>
- จารุวัฒน์ เข้มเพชร. 2561. การศึกษาคุณภาพทางกายภาพเคมี และจุลชีววิทยาของผล และน้ำน้อยหน้าเครือสดพร้อมดื่ม. ปริญญาวิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร มหาวิทยาลัยนเรศวร. พิษณุโลก.
- จำลอง โพธิ์บุญ. 2550. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. การจัดการสิ่งแวดล้อม, 3(1), 141-174.

- จิตรตรา เพ็ญเขียว. 2560. การใช้เห็ดไมคอร์ไรซาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปลูกป่าไม้วงศ์ยาง. ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โชติรส ไตรณิชย์. 2545. องค์ประกอบทางเคมีและฤทธิ์ต้านจุลชีพของน้ำมันหอมระเหยง่าย จากผลของพืชในสกุลแซนโทไซลุม. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเภสัชเวช มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ธวัชชัย สันติสุข. ม.ป.ป. พันธุ์พืชหายากและถูกคุกคามของดอยเชียงดาว ภูเขาหินปูนในจังหวัดเชียงใหม่ ภาคเหนือของประเทศไทย ความหลากหลายทางชีวภาพของระบบนิเวศภูเขา. รายงานการประชุม วันสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพ, กรุงเทพฯ. หน้า 53-64.
- นิตยา เมี้ยนมิตร รัชณี โพธิ์แท่น กมลเนตร จันทรแก้ว กัลยา เขตเนาว์ อนรรักษ์ และกมลทิพย์ เรารัตน์. 2564. คู่มือกระบวนการฟื้นฟูและใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้อย่างมีส่วนร่วม กรณีศึกษาพื้นที่ป่าสนวัดจันทร์ อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่. สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน).
- บุญธิดา เกตุสมบุญ. 2553. คู่มือการประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ระบบนิเวศป่าบก จากการใช้ประโยชน์ทางตรง. บริษัทฟอร์แมท แอสโซซิเอตส์ จำกัด. 63 หน้า
- ประลอง ดำรงไทย จารุสุตา บุญเกิด นันทนา บุญยานันต์ และคณะ. 2555. พรรณไม้ป่าพื้นบ้านอาหารชุมชน: เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา 12 สิงหาคม 2555. กรมป่าไม้. 200 หน้า
- ปรารณา ยศสุข ปณิธิ บุญสา วีรพงศ์ สมทิจิตต์ อังคณา ทาลัดชัย นิตยา โพธิ์วงศ์ อภิญญา จิตรวงศ์ นันท ชูตะ เกตุสุตา สิทธิสันติกุล สุภาวิณี ทรงพรพาณิชย์ และกฤษฎี สุนันตา. 2550. รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัยแบบมีส่วนร่วม เรื่อง การสังเคราะห์องค์ความรู้ของชุมชน กฎระเบียบของชุมชน และวิถีปฏิบัติที่ดีของเครือข่ายชุมชนที่ดำเนินงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง. สนับสนุนทุนวิจัยโดย สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2550.
- พรชัย ธรณธรรม และ จินตนา ทวีมา. 2538. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ในสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ เล่ม 19. สืบค้น 28 ตุลาคม 2564, จาก <https://www.saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=19&chap=1&page=chap1.htm>.
- พวงผกา อัมพันธ์จันทร์. 2560. การศึกษาวิจัยดินฮังคอยพืชสมุนไพรหายากในประเทศไทยเพื่อพัฒนาให้เกิดคุณค่าทางเศรษฐกิจ. ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ราชันย์ ภูมา. 2559. สารานุกรมพืชในประเทศไทย (ฉบับย่อ) เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระเจริญพระชนมายุ 60 พรรษา. กรุงเทพฯ : สำนักงานหอพรรณไม้ สำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 517 หน้า.
- วิไลภรณ์ ศรีไพศาล. 2554. แนวทางการพัฒนาระบบฐานข้อมูล. สืบค้น 21 ตุลาคม 2564, จาก [http://www.stabundamrong.go.th/web/book/53/b6\\_53.pdf](http://www.stabundamrong.go.th/web/book/53/b6_53.pdf)
- สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย. 2562. BIODIVERSITY PROGRESS ความก้าวหน้าการขับเคลื่อนการบริหารจัดการ ความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทย. สำนักพิมพ์สื่อตะวันออก: กรุงเทพฯ. 23 หน้า.

สำนักคุ้มครองภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทย และการแพทย์ทางเลือก.

2555. *การคุ้มครองสมุนไพรในพื้นที่เขตนุรักษ์*. [สืบค้นออนไลน์]  
<http://www.dtam.moph.go.th> (29 ก.ย. 2565)

สำนักโครงการพระราชดำริและกิจการพิเศษ กรมป่าไม้. โครงการธนาคารอาหารชุมชนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดแม่ฮ่องสอน. สืบค้น 4 ตุลาคม 2562, จาก  
[http://www.forest.go.th/orip/index.php?option=com\\_content&view=article&id=325&Itemid=441&lang=th](http://www.forest.go.th/orip/index.php?option=com_content&view=article&id=325&Itemid=441&lang=th) [4 ตุลาคม 2562].

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2546. *แนวคิดเศรษฐกิจนอกระบบกับการบริหารจัดการที่ดีของรัฐ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.(เอกสารประกอบการสัมมนา)

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. *องค์ความรู้ธนาคารอาหาร*. สืบค้น 4 กันยายน 2563, จาก  
<http://km.rdpb.go.th/Knowledge/View/78>.

สำนักงานโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. 2544. พืชถิ่นเดียวและพืชหายากของประเทศไทย. สืบค้น 3 ตุลาคม 2565, จาก [http://www.rspg.or.th/plants\\_data/rare\\_plants/scien\\_name\\_p9.htm](http://www.rspg.or.th/plants_data/rare_plants/scien_name_p9.htm).

สำนักงานสวนสาธารณะสำนักสิ่งแวดล้อม. 2554. *พรรณไม้โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ*. ฉบับที่ 1. กรุงเทพฯ. 158 น.

สำนักงานหอพรรณไม้ สำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. 2550. *ดินฮังดอยสวารานุกรมพืชในประเทศไทย*. สืบค้น 13 สิงหาคม 2565, [http://web3dnp.go.th/botany/detail.aspx?wordnamesci=Paris0polyphylla0Smith0var.0chinensis0\(Franchet\)0H.0Hara](http://web3dnp.go.th/botany/detail.aspx?wordnamesci=Paris0polyphylla0Smith0var.0chinensis0(Franchet)0H.0Hara).

สุจิตรา โกศล วรรณมา มังกิตะ สุนารี วังลึก และวรยศ สว่างชม. 2564. *คู่มืออบรมเชิงปฏิบัติการเทคโนโลยีการผลิตหัวเชื้อเห็ดไมคอร์ไรซาและการปลูกพืชเศรษฐกิจร่วมกับการเพาะเห็ดไมคอร์ไรซา*. สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน) และสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.).

สุพัฒนกิจ โพธิ์สว่าง เกษม ทองขาว วิลาสินี จิตต์บรรจง ลัดดาวัลย์ อินทร์สังข์ จันทรเพ็ญ แสนพรหม และสมคิด รัตนบุรี. 2560. *ศึกษาวิจัยลักษณะทางพันธุกรรม ลักษณะประจำพันธุ์ และพิกษเคมีของดินฮังดอย (Daiswa polyphylla Sm.) ในถิ่นที่อยู่เพื่อการใช้ประโยชน์ด้านการเกษตร*. รายงานผลงานวิจัยสิ้นสุดปี 2560. ศูนย์วิจัยเกษตรหลวงเชียงใหม่. เชียงใหม่.

สุพัฒนกิจ โพธิ์สว่าง เกษม ทองขาว วิลาสินี จิตต์บรรจง ลัดดาวัลย์ อินทร์สังข์ จันทรเพ็ญ แสนพรหม และสมคิด รัตนบุรี. 2561. *รายงานโครงการวิจัยความหลากหลายทางพันธุกรรมและพิกษเคมีของพืชพื้นเมืองทั่วไปที่มีศักยภาพในท้องถิ่นในแปลงรวบรวมพันธุ์และ/หรือถิ่นที่อยู่ การทดลองที่ 6 ศึกษาวิจัยลักษณะทางพันธุกรรม ลักษณะประจำพันธุ์ และพิกษเคมีของดินฮังดอย (Daiswa polyphylla Sm.) ในถิ่นที่อยู่เพื่อการใช้ประโยชน์ด้านการเกษตร*. สืบค้น 7 ตุลาคม 256, จาก <http://doa.go.th/research/attachment.php?aid=2605>.

- อนงค์ จันทศรีกุล อุทัยวรรณ แสงวนิช นันทินี ศรีจุมปา. 2543. เห็ดราเอ็กโตไมคอร์ไรซา. จดหมายข่าวเพื่อชาวฟาร์มเห็ด. 9(5) 3-13 น.
- อนิวรรณ เฉลิพงษ์. 2543. เห็ดป่าไมคอร์ไรซา *Forest-Wild Mycorrhizal Mushrooms*. จดหมายข่าวเพื่อชาวฟาร์มเห็ด. 9(9) 17-18 น.
- อุทิศ ภูมิอินทร์ 2552. แนวคิดและนโยบายการใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- Anonia, J, Marcelo, D, Arana, Y and Herminda, E. R. 2016. Comparative morphology and anatomy of the leaf and stem of species of *Zanthoxylum* (Rutaceae) from Center Argentina. *Polibotanica*. Vol. 42: 121-136.
- Banday A., Nawchoo I.A., Kaloo Z.A., Shabir P.A. and Rather A.A. 2014. *Efficient propagation of an endangered medicinal plant Jurinea dolomiaea Boiss in the North Western Himalaya using rhizome cuttings under ex situ conditions*. *Journal of Plant Breeding and Crop Science*. 6(9): 114-118.
- Cardon Z.G and Whitbeck J.L. 2007. *The rhizosphere*. Elsevier Academic Press., 235 pp.
- Charoensup, R., Duangyod, T., Phuneerub, P., and Singharachai, C. 2016. Pharmacognostic specification of *Zanthoxylum limonella* (Dennst.) Alston: Fruits and seeds in Thailand. *J Adv Pharm Technol Res*. 7(4): 134-138.
- CNC-DIVERSITAS. 2012. *Catalogue of Life China 2012 Annual Checklist*. [online]. Available [http://data.sp2000.cn/2012\\_cnnode\\_e/show\\_species\\_details.php?name\\_code=e21cc83d-5c35-4ba5-afe2-69a3830c74c9](http://data.sp2000.cn/2012_cnnode_e/show_species_details.php?name_code=e21cc83d-5c35-4ba5-afe2-69a3830c74c9)
- Emoocot. 2011. *Paris polyphylla Sm.* [online]. Available <http://emonocot.org/taxon/urn:kew.org:wcs:taxon:283892>.
- Hartley, T. G. 1996. *A revision of the malesian species of Zanthoxylum (Rutaceae)*. *Journal of the Arnold Arboretum*. 47:171-221.
- International Association of Participation-IAP2. 2006. *Planning for Effective Public Participation*. The International Association for Public Participation. A Module in IAP2's Certificate Program for Public Participation. Student book.
- Itthipanichpong, C., Ruangrungsri, N., and Pattanautsahakit, C. 2002. *Chemical compositions and pharmacological effects of essential oil from the fruit of Zanthoxylum limonella*. *Journal of the Medical Association of Thailand*, 85: 344-354.
- Jordan Ardoin. 2023. *What Are the Pros and Cons of Peat Moss*. Retrieved from <https://lawnlove.com/blog/peat-moss-pros-and-cons/#:~:text=Even%20though%20peat%20moss%20can,soil%20amendments%20along%20with%20it.>

- Liu, Y., Wang, J., Hinds, P. S., Wang, J., Shen, N., Zhao, X., Yuan, C. (2014). *The emotional distress of children with cancer in China: an item response analysis of C-Ped-PROMIS Anxiety and Depression short forms*. Qual Life Res. doi:10.1007/s11136-014-0870-x.
- Madhu, K.C., S.PhobooandP.K.Jha. 2010. *Ecological study of Paris polyphylla* Sm. ECOS 17: 87-93.
- Mohammadi, K, 2011. *Soil, plant and microbe interactions*. Lambert Academic Publishing., 113 pp.
- Moore, J. A. 1936. *Floral anatomy and phylogeny in the Rutaceae*. New phytol. 35:318-322.
- Pu, J. X., Yang, L. M., Xiao, W. L., Li, R. T., Lei, C. , Gao, X. M., Huang, S. X., Li, S. H., Zheng, Y. T., Huang, H., & Sun, H. D. 2008. *Compounds from kadsuru heteroclite and Related Anti-HIV Activity*. Phytochemistry, 69, 1266-1272.
- Qin, X., C. Chen, W. Ni, H. Yan and H. Liu. 2013 C22-steroidal lactone glycosides from stems and leaves of *Paris polyphylla* var. *yunnanensis*. *Fitoterapia* 84: 248-251.
- Ratchuporn, S, Chusie, T, Paritat, T. and Prasit, W. 2009. Notes on spice plants in the genus *Zanthoxylum* (Rutaceae) in Northern Thailand. Thai for. BULL. (Bot). 197-204.
- Sakutemsu L.J.,Jamir N.S. and Chitta R.D. 2015. *Production of clonal planting material and propagation of Paris polyphylla* Smith var. *polyphylla* through rhizome splitting. European Journal of Biotechnology and Bioscience. 3(9): 43-46.
- Secretariat of the Convention on Biological Diversity (2004). *Expanded programme of work on forest biological diversity*. Montreal, 22p. (CBD programmes of work).
- Shah, S. A., P.B. Mazumder and M. D. Choudhury. 2012. Medicinal properties of *Paris polyphylla* Smith: A review. *Herb. Med. and Tox.*6 (1):27-33
- Sommanabandhu, A., Ruangrunsi, N., Lange, G.L., and Organ, M.G. 1992. Constituents of the stem bark of *Zanthoxylum limonella*. The Thai Journal of Pharmaceutical Sciences, 16: 207-211.
- Taylor, A.F.S., and Alexander, I. 2005. The ectomycorrhizal symbiosis: life in the real world, *Mycologist*: 102-112.
- Threatened Plants in Thailand. 2017. Department of National Parks, Wildlife and Plant Conservation, Bangkok. 244 p.
- Wen, F., H. Yin, C. Chen, X. Liu, D. Xue, T. Chen, J. He and H. Zhang. 2012. Chemical characteristics of saponins from *Paris fargesii* var. *brevipetala* and cytotoxic activity of its main ingredient, parissaponin. *Fitoterapia* 83: 627-630.
- Zhang, D. and T.G. Hartley. (2008). *Rutaceae*. In *Flora of China* Vol. 11: 76–77.